

GRAMATYKA: CZASOWNIK

1. Formy czasowników angielskich

Czasownik jest częścią mowy, która opisuje stan (*like, hate* itd.), czynność lub wrzenie (*dance, sing, see*).

Formy czasowników angielskich

Czasownik angielski posiada trzy formy odczasownikowe: formę osobową, bezokolicznik i imiesłów.

Forma osobowa czasownika występuje bezpośrednio po podmiocie:
I cook every day. (Gotuję codziennie.)

Bezokolicznik (infinitive) składa się z cząstki *to* i podstawowej formy czasownika właściwego, np. **to sing** (śpiewać). Może występować w stronie czynnej i biernej:

forma bezokolicznika	strona czynna	strona bierna
Simple	<i>to take</i>	<i>to be taken</i>
Continuous	<i>to be taking</i>	---
Perfect	<i>to have taken</i>	<i>to have been taken</i>
Perfect Continuous	<i>to have been taking</i>	---

W niektórych przypadkach bezokolicznik występuje bez cząstki *to*, np. po czasownikach modalnych lub po niektórych czasownikach, np. *let* lub *make* w wyrażeniach *let sb do sth, make sb do sth*.

Imiesłowy (participles) dzielą się na **czynne** (present participles), np. *cooking*, i **bierne** (past participles), np. *cooked*. Imiesłów czynny może pełnić też funkcję rzeczownika odsłownego (gerund), np. *cooking* (gotowanie). Forma imiesłowu biernego zależy od czasownika. W przypadku czasowników regularnych imiesłów powstaje przez dodanie końcówki *-ed* do podstawowej formy czasownika, np. *cooked*. Imiesłowy bierne czasowników nieregularnych stanowią odrębną grupę (patrz s. 25). Istnieje też forma dokonana imiesłowu biernego (perfect participle), np. *having cooked* (ugotowawszy), która często tłumaczona jest na język polski za pomocą zdań podrzędnych.

Having cooked dinner, Mary cleaned the kitchen. (Ugotowawszy/Kiedy Mary ugotowała obiad, posprzątała kuchnię.)

forma imiesłowu	strona czynna	strona bierna
Present	<i>cooking</i>	<i>being cooked</i>
Perfect	<i>having cooked</i>	<i>having been cooked</i>
Past	---	<i>cooked</i>

2. Rodzaje czasowników angielskich

Czasowniki angielskie dzielą się na dwie grupy: czasowniki posiłkowe i czasowniki właściwe.

2.1 Czasowniki właściwe (main verbs) to czasowniki, które występują w funkcji orzeczeń w zdaniach angielskich jako czasowniki główne (*work, drive* itd.). Są częścią zdania, której nie można pominąć, i mogą występować w zdaniu samodzielnie, tzn. bez czasowników posiłkowych.

*I **work**.* (Pracuję.)

*The baby **sleeps** a lot.* (To dziecko dużo śpi.) itd.

2.2 Czasowniki posiłkowe (auxiliary verbs) to czasowniki, które służą do tworzenia pytań, przeczeń, czasów, strony biernej itd. Nie mogą występować samodzielnie w zdaniu. Łączą się z imiesłowami czynnymi lub biernymi oraz z czasownikami głównymi.

*I **am watching** a film.* (Oglądam film.)

*She **has washed** the dishes.* (Umyła naczynia.)

*They **didn't come**.* (Nie przyszli.)

Do tej grupy czasowników należą czasowniki *to be, to have, to do* oraz **czasowniki modalne** (modal verbs): *can, could, must, may, might, shall, should, ought to, will, would*. Wśród czasowników modalnych wyróżnić można też wyrażenia modalne takie jak: *to need, to dare* i *used to*.

Czasowniki posiłkowe można podzielić na trzy grupy:

podstawowe czasowniki posiłkowe	czasowniki modalne		wyrażenia modalne
<i>to be</i> <i>to have</i> <i>to do</i>	<i>can</i> <i>will</i> <i>must</i> <i>may</i> <i>shall</i> <i>ought to</i>	<i>could</i> <i>would</i> <i>had to</i> <i>might</i> <i>should</i>	<i>to need</i> <i>to dare</i> <i>used to</i> <i>had better</i>

Czasowniki *be, have* i *do* mogą występować też jako czasowniki właściwe i zdarza się, że pełnią w zdaniu dwie różne funkcje: czasownika posiłkowego i czasownika głównego. Jako czasowniki posiłkowe **be, have** i **do** występują w zdaniu przed czasownikami głównymi:

*What **do** you **do**?* (Czym się zajmujesz?)

***Have** you **had** your breakfast yet?* (Czy jadłeś już śniadanie?)

*You **are being** naughty Claire!* (Claire, jesteś niegrzeczna!)

Czasowniki modalne nazywane są często **czasownikami ułomnymi**, ponieważ w wielu przypadkach nie posiadają tylu form co pozostałe czasowniki posiłkowe, np. formy bezokolicznika, imiesłowu, czasu przyszłego itp. Niektóre z nich, np. czasowniki *must* i *can*, należy zastąpić czasownikami o podobnym znaczeniu, aby mogły wystąpić w danej formie:

I can stay longer today. (Mogę zostać dziś dłużej.)

I will be able to stay longer tomorrow. (Będę mógł zostać jutro dłużej.)

I must see the Leaning Tower of Pisa. (Muszę zobaczyć Krzywą Wieżę w Pizie.)

I had to see the Leaning Tower of Pisa. (Musiąłem zobaczyć Krzywą Wieżę w Pizie.)

3. Użycie form czasownikowych

3.1 Tryb oznajmujący (Affirmative)

3.1.1 Czas Present Simple

Orzeczenie w czasie *Present Simple* składa się z **czasownika głównego w formie podstawowej**, do którego w 3. osobie liczby pojedynczej dostawiamy końcówkę **-s**. W zdaniach przeczących do czasownika głównego dodajemy czasownik posiłkowy *do/does* oraz partykulę *not* (w skrócie *don't/doesn't*), natomiast w pytaniach przed podmiotem stawiamy tylko *do/does*.

zdanie twierdzące	zdanie przeczące	zdanie pytające
<i>I live here.</i> (Mieszkam tu.)	<i>I do not/don't live here.</i> (Nie mieszkam tu.)	<i>Do I live here?</i> (Czy tu mieszkam?)
<i>They travel a lot.</i> (Dużo podróżują.)	<i>They do not/don't travel a lot.</i> (Nie podróżują dużo.)	<i>Do they travel a lot?</i> (Czy dużo podróżują?)
<i>She likes reading.</i> (Lubi czytać.)	<i>She does not/doesn't like reading.</i> (Nie lubi czytać.)	<i>Does she like reading?</i> (Czy lubi czytać?)

Pisownia czasownika w 3. osobie liczby pojedynczej zmienia się w zależności od tego, na jaką literę kończy się dany wyraz. W większości przypadków do czasownika dodaje się tylko końcówkę **-s**. Do czasowników zakończonych spółgłoską oraz **-y** dodajemy **-ies**, opuszczając **-y**, natomiast do czasowników zakończonych samogłoską oraz **-y** dodajemy **-s**. Jeżeli czasownik zakończony jest na **-z, -ss, -sh, -ch, -x** lub **-o**, dodajemy **-es**.

-s	-spółgłoska + -y	-samogłoska + -y	-es
<i>look – looks</i>	<i>cry – cries</i>	<i>play – plays</i>	<i>wish – wishes</i> <i>go – goes</i>

Podobnie różnić się będzie wymowa poszczególnych czasowników w 3. osobie liczby pojedynczej. Po czasownikach zakończonych spółgłoską bezdźwięczną, np. **/f/**,

ODMIANY CZASOWNIKÓW

CZASOWNIKI WŁAŚCIWE

CHOOSE – wybierać

Present Simple Active

	forma pełna	forma skrócona
wybieram, wybierasz itd.		
forma twierdząca	I choose you choose he chooses she chooses it chooses we choose you choose they choose	–
nie wybieram, nie wybierasz itd.		
forma przecząca	I do not choose you do not choose he does not choose she does not choose it does not choose we do not choose you do not choose they do not choose	I don't choose you don't choose he doesn't choose she doesn't choose it doesn't choose we don't choose you don't choose they don't choose
wybieram? wybierasz? itd.		
forma pytająca	do I choose? do you choose? does he choose? does she choose? does it choose? do we choose? do you choose? do they choose?	–
nie wybieram? nie wybierasz? itd.		
przecząca forma pytająca	do I not choose? do you not choose? does he not choose?	don't I choose? don't you choose? doesn't he choose?

przecząca forma pytająca	does she not choose? does it not choose? do we not choose? do you not choose? do they not choose?	doesn't she choose? doesn't it choose? don't we choose? don't you choose? don't they choose?
---	---	--

Present Simple Passive

	forma pełna	forma skrócona
jestem wybrany/a, jesteś wybrany/a itd.		
forma twierdząca	I am chosen you are chosen he is chosen she is chosen it is chosen we are chosen you are chosen they are chosen	I'm chosen you're chosen he's chosen she's chosen it's chosen we're chosen you're chosen they're chosen
nie jestem wybrany/a, nie jesteś wybrany/a itd.		
forma przecząca	I am not chosen you are not chosen he is not chosen she is not chosen it is not chosen we are not chosen you are not chosen they are not chosen	I'm not chosen you aren't chosen* he isn't chosen she isn't chosen it isn't chosen we aren't chosen you aren't chosen they aren't chosen
jestem wybrany/a? jesteś wybrany/a? itd.		
forma pytająca	am I chosen? are you chosen? is he chosen? is she chosen? is it chosen? are we chosen? are you chosen? are they chosen?	-
nie jestem wybrany/a? nie jesteś wybrany/a? itd.		
przecząca forma pytająca	am I not chosen? are you not chosen? is he not chosen?	aren't I chosen? aren't you chosen? isn't he chosen?

Czasowniki właściwe

przecząca forma pytająca	is she not chosen? is it not chosen? are we not chosen? are you not chosen? are they not chosen?	isn't she chosen? isn't it chosen? aren't we chosen? aren't you chosen? aren't they chosen?
---	--	---

* używane są też formy **you're not chosen** itd.

Present Continuous Active

	forma pełna	forma skrócona
wybieram, wybierasz itd.		
forma twierdząca	I am choosing you are choosing he is choosing she is choosing it is choosing we are choosing you are choosing they are choosing	I'm choosing you're choosing he's choosing she's choosing it's choosing we're choosing you're choosing they're choosing
nie wybieram, nie wybierasz itd.		
forma przecząca	I am not choosing you are not choosing he is not choosing she is not choosing it is not choosing we are not choosing you are not choosing they are not choosing	I'm not choosing you aren't choosing* he isn't choosing she isn't choosing it isn't choosing we aren't choosing you aren't choosing they aren't choosing
wybieram? wybierasz? itd.		
forma pytająca	am I choosing? are you choosing? is he choosing? is she choosing? is it choosing? are we choosing? are you choosing? are they choosing?	—
nie wybieram? nie wybierasz? itd.		
przecząca forma pytająca	am I not choosing? are you not choosing? is he not choosing?	aren't I choosing? aren't you choosing? isn't he choosing?

przecząca forma pytająca	is she not choosing? is it not choosing? are we not choosing? are you not choosing? are they not choosing?	isn't she choosing? isn't it choosing? aren't we choosing? aren't you choosing? aren't they choosing?
---	--	---

* używane są też formy **you're not choosing** itd.

Present Continuous Passive

	forma pełna	forma skrócona
jestem wybierany/a, jesteś wybierany/a itd.		
forma twierdząca	I am being chosen you are being chosen he is being chosen she is being chosen it is being chosen we are being chosen you are being chosen they are being chosen	I'm being chosen you're being chosen he's being chosen she's being chosen it's being chosen we're being chosen you're being chosen they're being chosen
nie jestem wybierany/a, nie jesteś wybierany/a itd.		
forma przecząca	I am not being chosen you are not being chosen he is not being chosen she is not being chosen it is not being chosen we are not being chosen you are not being chosen they are not being chosen	I'm not being chosen you aren't being chosen* he isn't being chosen she isn't being chosen it isn't being chosen we aren't being chosen you aren't being chosen they aren't being chosen
jestem wybierany/a? jesteś wybierany/a? itd.		
forma pytająca	am I being chosen? are you being chosen? is he being chosen? is she being chosen? is it being chosen? are we being chosen? are you being chosen? are they being chosen?	-
nie jesteś wybierany/a? nie jesteś wybierany/a? itd.		
przecząca forma pytająca	am I not being chosen? are you not being chosen? is he not being chosen?	aren't I being chosen? aren't you being chosen? isn't he being chosen?

CZASOWNIKI MODALNE

CAN/COULD – móc

podstawowe znaczenie	<i>móc, umieć, potrafić</i>
wyrażenia podobne	<i>be able to (być w stanie coś zrobić)</i> <i>be allowed to (mieć pozwolenie coś zrobić)</i>
funkcje: → umiejętność → pozwolenie → brak pozwolenia → prośba	<i>I can play the piano. (Umiem grać na pianinie.)</i> <i>You can go now. (Możesz teraz iść.)</i> <i>You can't stay here. (Nie możesz tu zostać.)</i> <i>Can I leave earlier? (Czy mogę wyjść wcześniej?)</i>

Present

	forma pełna	forma skrócona
forma twierdząca	I can you can he can she can it can we can you can they can	–
forma przecząca	I cannot you cannot he cannot she cannot it cannot we cannot you cannot they cannot	I can't you can't he can't she can't it can't we can't you can't they can't
forma pytająca	can I? can you? can he? can she can it?	–

forma pytająca	can we? can you? can they?	–
przecząca forma pytająca	can I not? can you not? can he not? can she not? can it not? can we not? can you not? can they not?	can't I? can't you? can't he? can't she? can't it? can't we? can't you? can't they?

Past

	forma pełna	forma skrócona
forma twierdząca	I could you could he could she could it could we could you could they could	–
forma przecząca	I could not you could not he could not she could not it could not we could not you could not they could not	I couldn't you couldn't he couldn't she couldn't it couldn't we couldn't you couldn't they couldn't
forma pytająca	could I? could you? could he? could she? could it? could we?	–

CZASOWNIKI NIEREGULARNE

infinitive	Simple Past	Past Participle	tłumaczenie
A			
arise	arose	arisen	powstawać, pojawiać się
awake	awoke	awoken	budzić się, wzbudzać
B			
be	was, were	been	być
bear	bore	born/borne	znosić, rodzić
beat	beat	beaten/beat	bić, uderzać
become	became	become	stawać się
begin	began	begun	zaczynać
bend	bent	bent	zginać
bet	bet/betted	bet/betted	zakładać się
bid	bid	bid	oferować, licytować
bind	bound	bound	wiązać
bite	bit	bitten	gryźć
bleed	bled	bled	krwawić
blow	blew	blown	dmuchać
break	broke	broken	rozbić
breed	bred	bred	rozmnażać się, hodować
bring	brought	brought	przynosić
broadcast	broadcast	broadcast	transmitować
build	built	built	budować
burn	burned/burnt	burned/burnt	palić, płonąć
burst	burst	burst	pękać, rozsadzić
buy	bought	bought	kupować
C			
catch	caught	caught	łapać, chwycić
choose	chose	chosen	wybierać